

Неюрисдикційна форма захисту це певна сукупність дій уповноваженої особи, спрямована на відновлення порушеного права без звернення за захистом цього права до компетентних державних органів та організацій. Способи самозахисту мають відповідати змістові права, що порушене, характерові дій, якими воно порушене, а також наслідкам, що спричинені цим порушенням (ч. 2 ст. 19 ЦК України). Можливість звернення до уповноважених державою органів завжди потенційно існує, однак суб'єкт цивільного права захищає себе власними діями.

Підсумовуючи вище викладене, можна зробити висновки, що захист цивільних прав – це дії по попередженню, припиненню порушення прав чи відновленню порушених прав, охоронюваних законом інтересів громадян та організацій. Будь-яка особа має право на захист свого інтересу, який не суперечить принципам цивільного законодавства, вимогам справедливості, добросовісності, розумності.

Література:

1. Венедіктова І. Нормативне закріплення положень щодо охоронюваного законом інтересу в Цивільному кодексі України / І. Венедіктова // Право України. – 2014. – № 2. – С. 80 – 87.
2. Конституція України від 28.06.1996 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>.
3. Мацегорін О.І. Поняття та зміст захисту цивільних прав / О.І. Мавцегорін // Часопис Київського університету права. – 2011. – № 3. – С. 143 – 146.
4. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>.

Ключка Д.М.

(наук. кер. – викладач вищої категорії Коваленко С.В.)

студент II курсу

*Полтавського нафтового геологорозвідувального
технікуму ПолтНТУ імені Юрія Кондратюка*

ПРАВО НА БЕЗОПЛАТНУ ПРАВОВУ ДОПОМОГУ В УКРАЇНІ

Надання безоплатної правової допомоги є давньою, сталою традицією. В історичних джерелах та юридичній літературі знаходимо відомості про існування безоплатної правової допомоги, зокрема такої, що надавали адвокати. Так, згідно Кодексу українського народу «Права, по котрым судится малороссийский народ» 1743 року, адвокатом могли бути повнолітні, християнської віри, розумово й фізично повноцінні, світського стану чоловіки. Хоча їх робота оплачувалася, передбачалися випадки, коли адвокат повинен був здійснювати захист безкоштовно [2, с. 23].

Після проведення судової реформи 1864 року тим, хто не уклав угоду з адвокатом, суд призначав його «за правом бідності». Для ведення цивільних справ осіб, що користувалися правом бідності, призначався присяжний повірений Радою присяжних повірених. Обов'язок ведення таких справ, у тому числі й кримінальних, вважався однією з найважливіших функцій присяжної адвокатури. Справи мали вестися присяжними повіреними з особливою увагою і найбільш ретельно [3, с.12].

Норми щодо надання безоплатної правової допомоги певним категоріям громадян містилися в законодавстві радянського періоду. Низкою законів така правова допомога регулювалася в Україні, а в статті 59 Конституції України закріплено: «Кожен має право на правову допомогу. У випадках, передбачених законом, ця допомога надається безоплатно...» [5].

Прийнятий 2 червня 2011 року Закон України «Про безоплатну правову допомогу» врешті надав можливість отримувати безоплатну або частково оплачену правову допомогу, гарантовану державою.

Запровадження інституту безоплатної правової допомоги у відповідності до стандартів Ради Європи та практики Європейського Суду з прав людини ПАРЕ розцінює як важливий інструмент покращення доступу до правосуддя [2, с.24].

Безоплатна правова допомога згідно із Законом України «Про безоплатну правову допомогу» складається із первинної та вторинної.

Безоплатна первинна правова допомога – вид державної гарантії, що полягає в інформуванні особи про її права й свободи, порядок їх реалізації, відновлення у випадку їх порушення та порядок оскарження рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб [1].

Безоплатна первинна правова допомога включає такі види правових послуг:

- 1) надання правової інформації;
- 2) надання консультацій і роз'яснень з правових питань;
- 3) складення заяв, скарг та інших документів правового характеру (крім документів процесуального характеру);
- 4) надання допомоги в забезпеченні доступу особи до вторинної правової допомоги та медіації.

Отримати таку допомогу має право кожен: звернутися за наданням зазначеної допомоги мають право не лише громадяни України, а й іноземні громадяни, особи без громадянства, біженці, тобто усі особи, які перебувають під юрисдикцією України [6].

Суб'єктами надання безоплатної первинної правової допомоги в Україні є: органи виконавчої влади; органи місцевого самоврядування; фізичні та юридичні особи приватного права; спеціалізовані установи.

Порядок розгляду звернень про надання безоплатної первинної правової допомоги визначається статтею 10 Закону України «Про безоплатну

правову допомогу». Звернення про надання правових послуг, надсилаються або подаються особами, які досягли повноліття, безпосередньо до центральних та місцевих органів виконавчої влади, територіальних органів центральних органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування відповідно до їх компетенції. Звернення про надання одного з видів правових послуг, що стосуються дітей, надсилаються або подаються їх законними представниками.

Якщо під час розгляду звернення про надання безоплатної первинної правової допомоги встановлено, що особа потребує надання безоплатної вторинної правової допомоги, орган виконавчої влади чи орган місцевого самоврядування, який розглядає звернення, зобов'язаний роз'яснити особі або її законному представникові порядок подання звернення про надання безоплатної вторинної правової допомоги [4].

Безоплатна вторинна правова допомога – вид державної гарантії, що полягає у створенні рівних можливостей для доступу осіб до правосуддя. Безоплатна вторинна правова допомога включає такі види правових послуг: захист; здійснення представництва інтересів осіб, що мають право на безоплатну вторинну правову допомогу, в судах, інших державних органах, органах місцевого самоврядування, перед іншими особами; складення документів процесуального характеру.

Право на безоплатну вторинну правову допомогу згідно зі статтею 14 Закону України «Про безоплатну правову допомогу» мають такі категорії осіб: 1) особи, які перебувають під юрисдикцією України, якщо середньомісячний сукупний дохід їхньої сім'ї нижчий суми прожиткового мінімуму, розрахованого та затвердженого відповідно до Закону України «Про прожитковий мінімум» для осіб, які належать до основних соціальних і демографічних груп населення, інваліди, які отримують пенсію або допомогу, що призначається замість пенсії, у розмірі менше двох прожиткових мінімумів для непрацездатних осіб; 2) діти-сироти, діти, позбавлені батьківського піклування, безпритульні діти, діти, які можуть стати або стали жертвами насильства в сім'ї; 3) особи, до яких застосовано адміністративне затримання; 4) особи, до яких застосовано адміністративний арешт; 5) особи, які відповідно до положень кримінального процесуального законодавства вважаються затриманими; 6) особи, стосовно яких обрано запобіжний захід у вигляді тримання під вартою; 7) особи, у кримінальних провадженнях стосовно яких відповідно до положень Кримінального процесуального кодексу України захисник залучається слідчим, прокурором, слідчим суддею чи судом для здійснення захисту за призначенням або проведення окремої процесуальної дії, а також особи, засуджені до покарання у вигляді позбавлення волі, тримання в дисциплінарному батальйоні військовослужбовців або обмеження волі; 8) особи, на яких поширюється дія Закону України «Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту» (до моменту прийняття рішення про надання статусу-

су біженця та у разі, якщо особа оскаржує рішення щодо статусу біженця); 9) ветерани війни та особи, на яких поширюється дія Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту», особи, які мають особливі заслуги та особливі трудові заслуги перед Батьківщиною, особи, які належать до числа жертв нацистських переслідувань (стосовно питань, пов'язаних з їх соціальним захистом); 10) особи, щодо яких суд розглядає справу про обмеження цивільної дієздатності фізичної особи, визнання фізичної особи недієздатною та поновлення цивільної дієздатності фізичної особи (протягом розгляду справи в суді); 11) особи, щодо яких суд розглядає справу про надання психіатричної допомоги в примусовому порядку (протягом розгляду справи в суді); 12) особи, реабілітовані відповідно до законодавства України (стосовно питань, пов'язаних з реабілітацією) [4].

Суб'єктами надання безоплатної вторинної правової допомоги в Україні є: 1) центри з надання безоплатної вторинної правової допомоги; 2) адвокати, включені до Реєстру адвокатів, які надають безоплатну вторинну правову допомогу.

Протягом 2014 року центрами БВПД видано 67408 доручень адвокатам (для порівняння у 2013 році – 70654 доручень) у тому числі: 1957 – для надання БВПД особам, до яких застосовано адміністративне затримання; 5751 – особам, до яких застосовано адміністративний арешт; 18021 – для надання БВПД особам, затриманим за підозрою у вчиненні злочину; 39002 – для здійснення захисту за призначенням; 2677 – для участі у проведенні окремих процесуальних дій [7, с. 8].

Отже, право на безоплатну первинну правову допомогу згідно з Конституцією України та Законом України «Про безоплатну правову допомогу» мають усі особи, які перебувають під юрисдикцією України, а право на безоплатну вторинну правову допомогу згідно з вказаним Законом мають певні категорії осіб (зазначені у статті 10 даного Закону).

Сучасний стан надання безоплатної правової допомоги в Україні, на нашу думку, є задовільним і набуває обертів; все більше громадян України щороку дізнаються про право на безоплатну правову допомогу та реалізують його.

Література:

1. Безоплатна правова допомога [Електронний ресурс]. – Режим доступу: URL :<http://life.pravda.com.ua/society/2014/12/12/185815/>.
2. Гець О. Історичний та сучасний погляди на надання безоплатної правової допомоги адвокатами / О.Гець // Юриспруденція: теорія і практика. – 2011. – № 11. – С. 23 – 27.
3. Гончаренко С.В. Проблеми надання безоплатної правової допомоги. Короткий огляд новітніх тенденцій / С.В. Гончаренко // Адвокат. – 2011. – № 11. – С. 12 – 16.
4. Про безоплатну правову допомогу: Закон України від 02.06.2011 р. № 3460-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>.

5. Конституція України від 28.06.1996 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>.

6. Личко В. Поняття безоплатної правової допомоги та деякі аспекти її надання в Україні / В. Личко / Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua>.

7. Система безоплатної правової допомоги у цифрах: основні статистичні показники роботи системи протягом 2014 року // Бюлетень Міністерства юстиції України. – 2015. – № 3. – С. 8 – 9.

Рябко С.В.

(наук. кер. – викладач вищої категорії Коваленко С.В.)

студент III курсу

*Полтавського нафтового геологорозвідувального
технікуму ПолтНТУ імені Юрія Кондратюка*

СПОСОБИ ЗАХИСТУ ЦИВІЛЬНИХ ПРАВ ТА ІНТЕРЕСІВ СУДОМ В УКРАЇНІ

Цивільне законодавство України передбачає судові та позасудові способи захисту прав та охоронюваних законом інтересів.

Однією із найважливіших засад цивільного права є принцип всебічного захисту цивільних прав та інтересів, який відображає і розвиває положення ст.ст. 55 та 124 Конституції України про те, що права і свободи людини і громадянина захищаються судами, юрисдикція яких поширюється на всі правовідносини [4, с. 143].

Дослідження питань інституту захисту цивільних прав раніше здійснювали О.В. Дзера, А.В. Андрушко, Ю.В. Білоусов, Р.О. Стефанчук, О.І. Угриновська, І.В. Венедіктова та ін; у 2014 році здійснено узагальнення Верховним Судом України «Аналіз практики застосування судами ст. 16 Цивільного кодексу України» [1, с. 67].

Згідно ч. 1 ст. 16 ЦК України «Кожна особа має право звернутися до суду за захистом свого особистого немайнового або майнового права та інтересу» [6].

Ч. 2 ст. 16 ЦК України встановлює перелік цивільно-правових способів захисту прав та інтересів. До них відносять: визнання права; визнання правочину недійсним; припинення дії, яка порушує право; відновлення становища, яке існувало до порушення; примусове виконання обов'язку в натурі; зміна правовідношення; припинення правовідношення; відшкодування збитків та інші способи відшкодування майнової шкоди; відшкодування моральної (немайнової шкоди); визнання незаконними рішення, дій чи бездіяльності органу державної влади, органу влади АРК або органу місцевого самоврядування, їхніх посадових і службових осіб. Суд може